

YURAK QON TOMIR KASALLIKLARI

Israilova Soxiba Buribayevna

*Samarqand viloyati, Samarqand shahri, Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti
Jamoat salomatligi va sog'liqni saqlash menejmenti kafedrasida katta o'qituvchisi*

Mirbabaeva Feruza Rustamovna

Ibn-Sino tayanch jamoat salomatligi texnikumi o'qituvchisi

Annotatsiya: Yurak qon-tomir sistemasi kasalliklari — yurak, arteriyalar va venalar kasalliklari. Ular juda ko'p va xilma-xil. Bu kasalliklarning ba'zilari yurakni, ayrimlari arteriya yoki venalarni boshqalari butun yuraktomir sistemasini shikastlaydi.

Kalit so'zlar: Yurak, miokard infarkti, ishemik kasalligi, perikard, epikard, taxikardiya, ekstrasistoliya, arteriya, vena qon tomirlari.

Yurak kasalliklari (yurak xastalıkları) — yurakning normal faoliyati buzilishi bilan namoyon bo'ladigan yurak-tomir tizimiga oid patologiyalar guruhi. Bunday kasalliklar epikard, perikard, miokard, endokard, yurakning klapan apparati va qon tomirlari shikastlanishlari tufayli yuzaga kelgan bo'lishi mumkin. Yurak kasalliklari uzoq vaqt davomida yashirin shaklda, klinik tasvirsiz kechishi mumkin. Turli xil o'smalar bilan bir qatorda, bugungi kunda rivojlangan mamlakatlarda erta o'limning asosiy sababchilaridan biri hisoblanadi. Framingem yurak, o'pka va qon Milliy instituti (AQSh) tadqiqotlariga ko'ra, odamlarda yurak-tomir kasalliklari rivojlanishida eng muhim omillar semizlik, kamharakat turmush tarzi va chekish sanaladi.

Yurak kasalliklarini shartli ravishda shikastlanish o'chog'iga ko'ra uch katta guruhga ajratish mumkin:

Yurakning klapan apparatiga ta'sir qiluvchi kasalliklar. Turli xil orttirilgan va tug'ma yurak nuqsonlarini o'z ichiga oladi.

Yurakning qon tomirlariga ta'sir qiladigan kasalliklari va ularning oqibatlari. Bunga yurak ishemik kasalligi, miokard infarkti, stenokardiya va boshqalar kiradi.

Bevosita yurak qobig'i to'qimalariga ta'sir qiladigan kasalliklar, ularga perikardit, endokardit, miokardit kiradi.

Bunday kasalliklarning sabablari turmush tarzidan tortib, irsiy nuqsonlargacha bo'lgan keng doiradagi omillarni o'z ichiga oladi.

Yurak kasalliklarining turlari. Yurak aritmiyasi; taxikardiya; miokard o'tkazuvchanligi buzilishi; atrioventrikulyar blokada, gis bog'lami oyoqchalari blokadasida, fibrillyatsiya; ekstrasistoliya.

Yurakning yallig'lanish kasalliklari. Endokardit; miokardit; perikardit.

Eng keng tarqalganlari orasida yurak klapani nuqsoni sanaladi. Yurak klapanlarining disfunktsiyasi mohiyati shundaki, ular qonni qayta ortga o'tkazadi

yoki yetarlicha ochilmaydi. Ko'pincha yurak klapani kasalliklari infeksiyon shikastlanish yoki autoimmun reaksiyalar natijasi hisoblanadi. Tug'ma yurak poroklari turli xil irsiy kasalliklar yoki disembriogenez paytida homilaning shikastlanishi tufayli yuzaga keladi. Ularning orasida eng jiddiy shakli Fallo tetradasi sanaladi. Bunda gemodinamikaning buzilishi, o'pkaga qon tushishining kamayishi va venoz qonni o'ng qorinchadan aortaga o'tishi kuzatiladi. Uning rivojlanishida to'rt omil rol o'ynaydi: Ventrikuloseptal nuqson — qorinchalararo to'siq nuqsoni (QATN) — yurakning o'ng va chap bo'limlarini birlashtiradi. Fallo tetradasida QATN doimo katta va norestriktiv bo'ladi. Qoida tariqasida, bu perimembranoz QATN, mushakli QATN yoki yukstaarterial QATN bo'ladi. O'ng qorincha chiquvchi bo'limining obstruktsiyasi — quyida keltirilgan anatomik komponentlarning biri yoki kombinatsiyasi hisobiga sodir bo'ladi. Bularga o'ng qorincha chiquvchi bo'limining infundibulyar (klapan osti) stenoz, o'pka arteriyasi stenoz, o'ng qorinchaning gipertrofiyalangan miokardi hisobiga obstruktsiya, o'pka arteriyasi o'zagi va/yoki shoxlarining gipoplaziyasi kiradi.

Aorta dekstrapozitsiyasi — aorta o'ng qorinchadan qisman siljiydi yoki undagi qon oqimi chap qorincha faoliyati hisobiga dominant saqlanib turadi.

Yurak o'ng qorinchasi gipertrofiyasi — o'ng qorincha mushak komponentining gipertrofiyasi yosh o'tgan sari rivojlanadi. Qorinchalararo va bo'lmachalararo to'siq nuqsonlari, klapanlarning torayishi (stenoz), ochiq arterial kanal (qon o'pkani aylanib o'tadi) va hokazo. Ushbu holatlarning aksariyatini jarrohlik usullari yordamida bartaraf qilish mumkin. Jarrohlik o'tkazish vaqti nuqsonning tabiati, alomatlari va holatning og'irligiga bog'liq.

Mitral stenoz; mitral klapan yetishmovchiligi; mitral klapan prolapsi; aortal stenoz; aortal klapan yetishmovchiligi; klapanlarning birlashgan nuqsonlari.

Aretial gipertenziya yoxud qon bosimining ortishi bu yurak xuruji va qon quyilishlar xavfini oshiradigan jiddiy kasallik sanaladi. Yurak qisqarishi paytida katta yoshli odamning arteriyalarida bosim 120-140 mm. sim. ust. ni tashkil qiladi, kengayish paytida esa 80-90 mm. sim. ust. ga tushadi. Agar ushbu ko'rsatkichlar oshadigan bo'lsa, bu qon bosimining yuqori ekanligidan dalolat beradi va juda jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Rivojlangan mamlakatlarda gipertenziyadan aziyat chekadigan odamlar soni ancha yuqori. 90% hollarda ushbu kasallik osonlikcha bartaraf etiladigan sabab tufayli yuzaga kelmaydi, shu tufayli davolashda kompleks yondashuv zarur.

Miokard infarkti.

O'tkir holat, yurak ishemik kasalligining klinik shakli, to'liq yoki qisman qon yetishmovchiligi natijasida yurak mushak to'qimasining (miokard) nekrozi tufayli yuzaga keladi. Bu butun yurak-tomir tizimi faoliyatining buzilishiga olib keladi va bemor hayotini xavf ostiga qo'yadi. Miokard infarktining asosiy va eng keng tarqalgan sababi — yurak mushagini qon va shunga mos ravishda kislorod bilan ta'minlaydigan toj (koronar) arteriyalarda qon oqimining buzilishidir. Ko'pincha

bunday buzilish arteriyalar aterosklerozi fonida yuzaga keladi va unda tomirlar devorida aterosklerotik pilakchalar (blyashkalar) paydo bo'ladi.

Yurakning ishemik kasalligi.

Ushbu kasallik yurak mushaklariga qon oqimining kamayishi bilan ifodalanadi. Yurak intensiv tarzda ishlaydi va qon yetishmasligi darhol uning holatiga ta'sir qiladi. Yurakning oziqlanishi uchun uning mushaklarini o'rab turgan koronar arteriyalar javobgardir. Bunday kasallik belgilari nafas qisilishi va yurak xuruji bo'lishi mumkin. Deyarli 90% hollarda koronar tomirlar kasalligi arteriyalar devorlari shikastlanishi — ateroskleroz oqibatidir. Ilgari bu jarayon organizmning tabiiy qarishi bilan bog'liq deb hisoblangan edi, ammo hozir hatto bolalar ham aterosklerozdan aziyat chekishi mumkinligi ma'lum bo'ldi.

Xulosa:

Yurak kasalliklarini aniqlash, davolash, oldini olish va boshqalar kardiorevmatologik markazlarda hamda dispanserlarda amalga oshiriladi. davolash reabilitatsiya, ya'ni salomatlikni qayta tiklashdan iborat. Hozirda yurak-qon tomir xirurgiyasi sohasidagi ulkan yutuqlar tufayli yurak hamda yirik tomirlar tuzilishidagi tug'ma va turmushda orttirilgan turli nuqsonlar operatsiya yo'li bilan davolanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Buyanov V.M. Medicinal saturation of the lymphatic system / V.M. Buyanov. - M., 2011. - p. 198.
2. Dedov I.I., Shestakova M.V., Milenkaya T.M. Diabetes: retinopathy, nephropathy. M.: Medicine. 2011.
4. Уралов Ш.М., Жураев Ш.А. Исраилова С.Б. « О влиянии факторов окружающей среды на качество жизни и здоровье молодежи» Vol. 1 No. 3 (2022): SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, N3, 2022/9/13, С. 6-13.
5. Уралов Ш.М., Жураев Ш.А. Исраилова С.Б «О влиянии занятий физической культуры на качество жизни студентов» Vol. 1 No. 3 (2022): SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, N3, 2022/9/13, с.14-19.
6. S.B Israilova.SH. Juraev. The Most Important Mass Non-Epidemic Diseases and their Socio-Medical Significance ,Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal 2 (2), 178-182.,